

Rapport

BEZUINIGINGEN

Hoe denken burgers en ambtenaren over gemeentelijke bezuinigingen?

Onderzoek i.o.v. Binnenlands Bestuur, augustus 2015

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede

Datum

28 augustus 2015

Opdrachtgever

Binnenlands Bestuur

Auteurs

Peter Kanne
Laurens Klein Kranenburg
Frank ten Doeschot

Publicatie

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) en de opdrachtgever (Binnenlands Bestuur) duidelijk worden vermeld.

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding en onderzoeksvraag	5
1.1	Aanleiding voor het onderzoek	5
1.2	Onderzoeksvraag	5
1.3	Verantwoording.....	5
2.	Belangrijkste uitkomsten.....	7
3.	Volgen van nieuws over de gemeente	9
3.1	Belangstelling burgers voor gemeentepolitiek aanzienlijk.....	9
4.	Bezuinigingsbeleid	11
4.1	Burgers hebben minder gemerkt van bezuinigingen dan ambtenaren.....	11
4.2	Takenpakket gemeenten	13
4.3	Ambtenaren: nog niet klaar met bezuinigen.....	14
4.4	Bezuinigen: kaasschaaf of volledig stoppen met enkele taken?.....	21
4.5	Bezuinigen versus inkomsten vergroten	22
4.6	Onroerendezaakbelasting (OZB).....	23
4.7	Verschuiving van rijksbelastingen naar gemeentebelastingen.....	24
4.8	Effecten van bezuinigingen	26
5.	Onderzoeksverantwoording.....	29

HOOFDSTUK

Inleiding en onderzoeksvraag

1. Inleiding en onderzoeksvraag

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Binnenlands Bestuur is hét vakblad voor binnenlandse bestuurders en ambtenaren bij gemeenten, provincies, waterschappen en rijksoverheid. Binnenlands Bestuur en I&O Research zijn een samenwerking aangegaan: in acht metingen wordt onderzocht hoe burgers staan tegenover zaken die te maken hebben met thema's die voor bestuurders en ambtenaren relevant zijn of kunnen worden.

Het eerste thema heeft betrekking op de bezuinigingen in gemeenten. In het kader van de decentralisaties zijn taken op het gebied van jeugdzorg, werk en inkomen, en zorg aan langdurig zieken en ouderen overgeheveld van de rijksoverheid naar gemeenten. Tegelijkertijd zijn de budgetten gekrompen. Hierdoor zijn veel gemeenten gedwongen om te bezuinigen.

Om na te gaan hoe burgers en ambtenaren denken over bezuinigingen in hun gemeente, heeft Binnenlands Bestuur I&O Research opdracht gegeven een opiniepeiling uit te voeren onder burgers en ambtenaren van gemeenten.

1.2 Onderzoeksvraag

I&O Research heeft dit onderzoek uitgevoerd onder ambtenaren en burgers van 18 jaar en ouder met als centrale vraag:

Hoe denken burgers en (gemeente-)ambtenaren over bezuinigingen in hun gemeente?

Als deelvragen onderscheidden we voor dit onderzoek:

- In welke mate volgen burgers en ambtenaren het nieuws over de gemeentepolitiek?
- In hoeverre hebben gemeenten volgens burgers en ambtenaren in de afgelopen jaren bezuinigd?
- Wat is de houding van burgers en ambtenaren ten aanzien van toekomstige bezuinigingen? Op welke taken mag wel/niet worden bezuinigd? Of moeten de inkomsten van gemeenten worden verhoogd?
- Wat zijn in de ogen van burgers en ambtenaren de effecten van bezuinigingen op het voorzieningen- en dienstenniveau in hun gemeente?
- En vooral: welke verschillende ervaringen en meningen tussen burgers en ambtenaren zien we?

1.3 Verantwoording

I&O Research voerde van donderdag 23 juli tot en met maandag 24 augustus 2015 een online onderzoek uit naar de standpunten van *burgers* en *ambtenaren* ten aanzien van het bezuinigingsbeleid in gemeenten. In deze periode werkten 2.192 Nederlanders (18+) en 1.373 gemeenteambtenaren mee aan het onderzoek.

Burgers zijn geselecteerd uit het I&O Research Panel. Ambtenaren zijn benaderd op basis van het adresbestand dat door Binnenlands Bestuur is samengesteld.

Met 'ambtenaren' worden in dit onderzoek gemeenteambtenaren bedoeld, tenzij anders is aangegeven. Burgers hebben de vragen beantwoord voor de gemeente waarin zij wonen. Ambtenaren hebben de vragenlijst ingevuld voor de gemeente waarin zij werkzaam zijn.

Zie hoofdstuk 5 voor een nadere onderzoeksverantwoording.

HOOFDSTUK

Conclusies

2. Belangrijkste uitkomsten

Bezuinigingen gemeenten blijven niet onopgemerkt

De bezuinigingen die door gemeenten zijn doorgevoerd, zijn niet onopgemerkt gebleven. Van de ambtenaren vindt 93 procent dat er 'vrij veel' tot 'heel veel' is bezuinigd, tegen 58 procent van de burgers. Ruim een kwart van de burgers weet het niet. Toch is er begrip voor de situatie waarin gemeenten verkeren. Een meerderheid van de ambtenaren (53%) kan hiervoor veel begrip opbrengen. Onder burgers is dit percentage lager (20%), maar er is ook een grote groep (65%) die 'een beetje' begrip heeft voor de bezuinigingen.

Bezuinigingen op hulp aan huis en leefomgeving zijn heet hangijzer

In welke mate is bezuinigd, verschilt per beleidsterrein. Volgens ambtenaren is het vaakst bezuinigd op cultuur en sport: 73 procent denkt dat hierop meer is bezuinigd dan geïnvesteerd. Toch is dit volgens burgers niet zo'n groot probleem.

Burgers hebben meer moeite met bezuinigingen op hulp aan huis en leefomgeving, zoals het beheer van de openbare ruimte en riolering. Acht op de tien burgers willen niet dat gemeenten hierop in 2016 gaan bezuinigen. Toch behoren hulp aan huis en leefomgeving tot de top 3 van beleidsterreinen waarop volgens ambtenaren in 2016 bezuinigd gaat worden. Driekwart van de burgers ziet liever dat er wordt bezuinigd op de gemeentelijke organisatie, voordat er op voorzieningen voor burgers wordt bezuinigd. Een kwart van de ambtenaren is het hier mee eens.

Meer bezuinigingen op komst door nieuwe zorgtaken

Het leed is nog niet geleden. Zes op de tien ambtenaren denken dat er komend jaar meer wordt bezuinigd dan geïnvesteerd. Onder burgers bestaat meer onzekerheid, maar ook hier is de tendens dat er per saldo meer bezuinigd gaat worden. De bezuinigingen hangen mede samen met de nieuwe zorgtaken die gemeenten hebben gekregen. Zeven op de tien ambtenaren (72%) en bijna zes op de tien burgers (58%) verwachten dat gemeenten hierdoor extra moeten bezuinigen. Van de burgers denkt 65 procent dat de kwaliteit van zorg verslechtert, nu de verantwoordelijkheid van gemeenten groter is geworden. Opvallend is dat ook 40 procent van de ambtenaren deze mening deelt.

Verdeeldheid over kabinetsplan om gemeenten meer belasting te laten heffen

Het kabinet overweegt gemeenten meer belastingen te laten heffen en de rijksbelastingen te verlagen, waardoor burgers per saldo niet meer belasting gaan betalen. Ambtenaren zijn verdeeld: de helft (51%) vindt dit een (heel) goed idee, terwijl vier op de tien het niet zo'n goed of slecht idee vinden. Burgers zijn nog wat sceptischer: een derde (34%) is hier voorstander van, terwijl bijna de helft (45%) het niet zo goed tot slecht vindt.

Bezuinigingen hebben hun weerslag op voorzieningenniveau

De bezuinigingen op cultuur en sport hebben gevolgen gehad voor het voorzieningenniveau in gemeenten. Zes op de tien ambtenaren (61%) denken dat de muziekschool en andere culturele voorzieningen erop achteruit zijn gegaan in de afgelopen jaren. Ook de bezuinigingen op de openbare ruimte hebben effect: 65 procent van de ambtenaren vindt dat het openbaar groen is verslechterd. Toch is er ook positief nieuws te melden: volgens zeven op de tien ambtenaren (68%) is de digitale dienstverlening van de gemeente verbeterd. Per saldo zijn er ook meer burgers die vinden dat de digitale dienstverlening is verbeterd (36%) of gelijk gebleven (34%) dan verslechterd (6%).

HOOFDSTUK

Volgen van nieuws over de gemeente

3. Volgen van nieuws over de gemeente

3.1 Belangstelling burgers voor gemeentepolitiek aanzienlijk

Ambtenaren volgen het nieuws over de gemeentepolitiek en –financiën in hun gemeente op de voet. Ruim negen op de tien ambtenaren volgen de gemeentepolitiek ‘altijd’ of ‘vaak’ (tabel 1). Bij het onderwerp gemeentefinanciën is dit ruim acht op de tien.

Burgers volgen het nieuws minder nauwlettend dan ambtenaren, maar slechts 18 procent geeft aan de gemeentepolitiek ‘zelden’ tot ‘nooit’ te volgen. Ruim vier op de tien burgers zegt de gemeentepolitiek ‘vaak’ dan wel ‘altijd’ te volgen.

Bij de gemeentefinanciën is het percentage burgers dat zelden tot nooit het nieuws volgt hoger (32 procent), maar ook hier volgen zeven op de tien burgers het nieuws soms tot altijd.

Tabel 1

In welke mate volgt u het nieuws over de gemeentepolitiek en -financiën in uw gemeente?

	GEMEENTEPOLITIEK		GEMEENTEFINANCIËN	
	Ambtenaren	Burgers	Ambtenaren	Burgers
Altijd	54%	9%	47%	4%
Vaak	38%	34%	38%	21%
Soms	8%	39%	13%	43%
Zelden	1%	15%	2%	24%
Nooit	0%	3%	0%	8%
TOTAAL	100%	100%	100%	100%

HOOFDSTUK

Bezuinigingsbeleid

4. Bezuinigingsbeleid

4.1 Burgers hebben minder gemerkt van bezuinigingen dan ambtenaren

Aan burgers en ambtenaren is gevraagd om terug te kijken op het bezuinigingsbeleid dat hun gemeente de afgelopen jaren heeft gevoerd. Is er volgens veel of weinig bezuinigd? En op welke taken is bezuinigd?

Ambtenaren en burgers denken dat hun gemeente (vrij) veel heeft bezuinigd in de afgelopen jaren. Ruim negen op de tien ambtenaren denken dat er 'vrij veel' of 'heel veel' is bezuinigd. Bij de burgers is deze groep kleiner (58%). Ongeveer drie op de tien burgers (28%) weten niet hoeveel hun gemeente heeft bezuinigd of hebben hier geen mening over. Laten we deze groep buiten beschouwing, dan vinden acht op de tien burgers dat er (heel) veel is bezuinigd.

Tabel 2

Er is in mijn gemeente in de afgelopen jaren...

	AMBTENAREN	BURGERS	Exclusief Weet niet
...niet tot nauwelijks bezuinigd	7%	13%	19%
...vrij veel bezuinigd	51%	45%	63%
...heel veel bezuinigd	42%	13%	18%
Weet ik niet / geen mening	0%	28%	-
TOTAAL	100%	100%	100%

Aan degenen die denken dat hun gemeente heeft bezuinigd, is gevraagd hoeveel begrip zij hiervoor hebben. Ambtenaren kunnen meer begrip opbrengen voor de bezuinigingen dan burgers. Zo heeft 53 procent van de ambtenaren veel begrip voor de bezuinigingen, tegen 20 procent van de burgers. Niettemin is de groep burgers die zegt geen begrip te hebben, relatief gering (14%).

Tabel 3

In welke mate heeft u er begrip voor dat uw gemeente in de afgelopen jaren heeft bezuinigd? (n = 2545)

(Alleen indien 'vrij veel' of 'heel veel' bezuinigd - tabel 2)

	AMBTENAREN	BURGERS
Veel begrip	53%	20%
Een beetje begrip	42%	65%
Geen begrip	5%	14%
Weet ik niet / geen mening	0%	1%
TOTAAL	100%	100%

Tegenover bezuinigingen staan investeringen. Hoewel ambtenaren vinden dat er veel is bezuinigd, denkt de helft (50%) dat er ook vrij veel is geïnvesteerd (tabel 4). Tien procent denkt zelfs dat er 'heel veel' is geïnvesteerd. Ook onder burgers zien we dat bijna de helft (48%) denkt dat er vrij veel tot heel veel is geïnvesteerd.

Bezuinigingen en investeringen hoeven elkaar niet uit te sluiten, althans in de beeldvorming van burgers en ambtenaren. Van de ambtenaren die vinden dat er heel veel is bezuinigd, denkt 44 procent dat er ook

vrij veel is geïnvesteerd, terwijl 12 procent van deze groep zelfs denkt dat er heel veel is geïnvesteerd (tabel 5). Onder burgers zijn deze percentages respectievelijk 33 en 16 procent.

Tabel 4

Er is in mijn gemeente in de afgelopen jaren...

	AMBTENAREN	BURGERS
...niet tot nauwelijks geïnvesteerd	34%	27%
...vrij veel geïnvesteerd	50%	40%
...heel veel geïnvesteerd	10%	8%
Weet ik niet / geen mening	6%	25%
TOTAAL	100%	100%

Tabel 5

Beeldvorming investeringen naar opvatting over bezuinigingen en doelgroep (%)

	AMBTENAREN				BURGERS			
<i>Er is mijn gemeente de afgelopen jaren...</i>	niet tot nauwelijks bezuinigd	vrij veel bezuinigd	heel veel bezuinigd	Totaal	niet tot nauwelijks bezuinigd	vrij veel bezuinigd	heel veel bezuinigd	Totaal
niet tot nauwelijks geïnvesteerd	24%	31%	44%	36%	28%	40%	52%	39%
vrij veel geïnvesteerd	66%	60%	44%	53%	57%	54%	33%	51%
heel veel geïnvesteerd	11%	10%	12%	11%	15%	6%	16%	10%
TOTAAL	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

4.2 Takenpakket gemeenten

Aan ambtenaren is gevraagd om per beleidsterrein aan te geven hoe bezuinigingen en investeringen zich tot elkaar verhouden. De bezuinigingen concentreren zich volgens ambtenaren op cultuur en sport, leefomgeving (bijv. beheer openbare ruimte, riolering) en hulp aan huis (tabel 6). Een meerderheid van de ambtenaren denkt dat hierop meer is bezuinigd dan geïnvesteerd. Opvallend is verder dat bij alle taken de groep ambtenaren die vindt dat er "meer is bezuinigd dan geïnvesteerd" relatief groter is dan de groep die het tegenovergestelde beweert ("meer geïnvesteerd dan bezuinigd"). Dit is weergegeven in de laatste kolom van tabel 6. Van een aantal beleidsterreinen wordt gedacht dat bezuinigingen en investeringen elkaar hier in evenwicht houden. Dit geldt met name voor veiligheid en openbare orde (42% van de ambtenaren), burgerzaken en publieke dienstverlening (40%) en lokale economie (39%).

Tabel 6

Wilt u per taak aangeven of hierop in uw gemeente in de afgelopen jaren is bezuinigd dan wel geïnvesteerd?

(alleen ambtenaren)

	MEER BEZUINIGD DAN GEÏN- VESTEERD	HET HOUDT ELKAAR IN EVENWICHT	MEER GEÏNVE- STEERD DAN BEZUINIGD	WEET NIET / GEEN MENING	TOTAAL	SALDO KOLOM 2 - 4
Cultuur en sport	73%	12%	6%	9%	100%	66%
Leefomgeving	58%	23%	9%	10%	100%	49%
Hulp aan huis	52%	23%	9%	16%	100%	43%
Ouderenzorg en zorg aan langdurig zieken	40%	31%	4%	24%	100%	36%
Werk en inkomen	39%	33%	10%	19%	100%	29%
Jeugdzorg	36%	32%	8%	24%	100%	28%
Ruimte en bereikbaarheid	35%	31%	22%	12%	100%	13%
Milieu en duurzaamheid	32%	38%	17%	13%	100%	15%
Onderwijs	30%	35%	15%	19%	100%	14%
Veiligheid en openbare orde	29%	42%	13%	16%	100%	16%
Burgerzaken / publieke dienstverlening	28%	40%	11%	20%	100%	17%
Lokale economie	27%	39%	16%	19%	100%	11%

Onder ambtenaren bestaat het minste begrip voor bezuinigingen op ouderenzorg en zorg aan langdurig zieken. Ruim vijf op de tien ambtenaren (56%) kan hiervoor geen begrip opbrengen (tabel 7). Ook bezuinigingen op jeugdzorg (46% geen begrip) en hulp aan huis (41%) roepen relatief veel weerstand op. Een teruggang in het budget voor cultuur en sport, waarop sterk is bezuinigd (zie tabel 6), kan op meer begrip rekenen. Circa acht op de tien ambtenaren heeft hiervoor 'een beetje' tot 'veel' begrip.

Tabel 7

In welke mate heeft u er begrip voor dat uw gemeente in de afgelopen jaren heeft bezuinigd op...?

(alleen ambtenaren die bij betreffende taak hebben aangegeven dat er meer is bezuinigd dan geïnvesteerd)

	GEEN BEGRIP	EEN BEETJE BEGRIP	VEEL BEGRIP	WEET IK NIET / GEEN MENING	N
Ouderenzorg en zorg aan langdurig zieken	56%	33%	9%	1%	556
Jeugdzorg	46%	40%	13%	1%	498
Hulp aan huis	41%	41%	17%	1%	718
Werk en inkomen	40%	44%	15%	1%	529
Onderwijs	39%	43%	15%	3%	410
Veiligheid en openbare orde	38%	44%	17%	2%	397
Milieu en duurzaamheid	29%	51%	19%	1%	437
Leefomgeving	24%	48%	26%	2%	797
Lokale economie	21%	49%	27%	3%	365
Cultuur en sport	19%	48%	32%	1%	998
Ruimte en bereikbaarheid	16%	57%	25%	2%	479
Burgerzaken / publieke dienstverlening	15%	52%	32%	1%	391

4.3 Ambtenaren: nog niet klaar met bezuinigen

Hoe ziet de toekomstige begroting van gemeenten eruit? Ambtenaren denken in meerderheid (59%) dat er ook in 2016 meer wordt bezuinigd dan geïnvesteerd. Onder burgers bestaat meer onzekerheid: 29 procent weet het niet of heeft geen mening (tabel 8). Circa drie op de tien ambtenaren en burgers schatten in dat er volgend jaar ongeveer evenveel wordt geïnvesteerd als bezuinigd.

Tabel 8

Er wordt komend jaar (2016) in mijn gemeente...

	AMBTENAREN	BURGERS
...meer geïnvesteerd dan bezuinigd	11%	8%
...ongeveer net zo veel geïnvesteerd als bezuinigd	27%	29%
...meer bezuinigd dan geïnvesteerd	59%	33%
Weet niet / geen mening	3%	29%
TOTAAL	100%	100%

Ambtenaren en burgers verschillen niet zo veel in hun houding ten opzichte van toekomstige bezuinigingen: 82 procent van de ambtenaren en 79 procent van de burgers heeft 'een beetje' tot 'veel' begrip voor de bezuinigingen (tabel 9). Ongeveer een vijfde kan hiervoor weinig begrip opvatten.

Tabel 9

In welke mate heeft u er begrip voor dat uw gemeente komend jaar gaat bezuinigen?

(alleen indien "meer bezuinigd dan geïnvesteerd")

	AMBTENAREN	BURGERS
Veel begrip	29%	16%
Een beetje begrip	53%	63%
Geen begrip	17%	20%
Weet ik niet / geen mening	1%	1%
TOTAAL	100%	100%

"Bezuinig maar op ambtenarensalarissen in plaats van zorg"

"Ik vind alleen maar bezuinigen geen beleid. Het gaat om slim investeren, kostenbewust zijn, efficiënt werken, verspilling en dubbelwerk uitbannen, leiderschap en een duidelijke langetermijnvisie."

"Er is al te veel bezuinigd, meer gaat echt niet"

"Het is lastig keuzes te maken. Wellicht dat de 'kaasschaafmethode' hier nog de beste manier van handelen is."

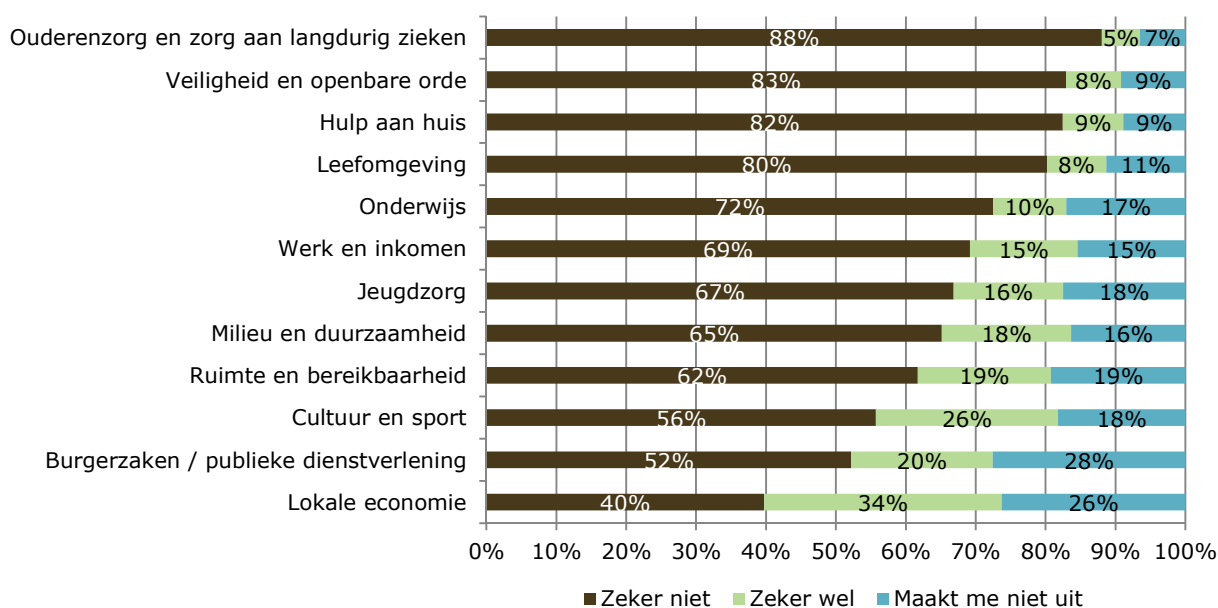
Burgers zijn vooral gekant tegen het (verder) bezuinigen op ouderenzorg en zorg aan langdurig zieken (grafiek 1). Bijna negen op de tien burgers vinden dat hier zeker niet op moet worden bezuinigd. Twee van de drie taken (ouderenzorg en hulp aan huis) die burgers het liefst ontzien, zagen we ook terug in het lijstje van ambtenaren waar bezuinigingen op weinig begrip konden rekenen (tabel 7).

Het is opvallend dat burgers relatief minder bezwaar hebben tegen bezuinigingen die van invloed zijn op het contact tussen burgers en de gemeente: de groep die 'zeker niet' wil bezuinigen op burgerzaken en publieke dienstverlening (waaronder uitgifte paspoorten en vergunningen) is slechts een krappe meerderheid (52%).

Grafiek 1

Waarop mag uw gemeente komend jaar in uw ogen zeker wel/zeer niet bezuinigen?

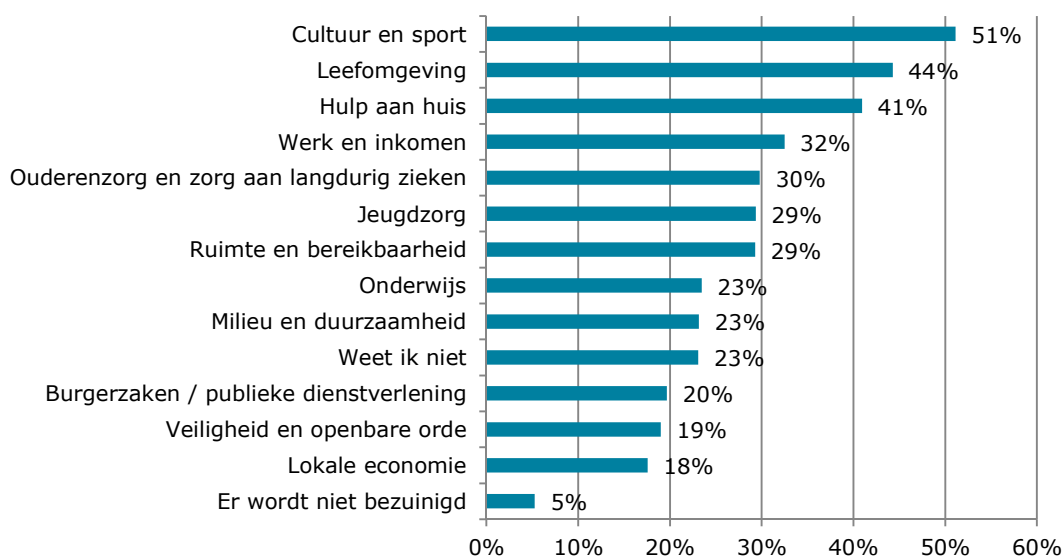
(alleen burgers)

Cultuur en sport is niet alleen het terrein waarop in de afgelopen jaren het meest is bezuinigd (zie tabel 6), een meerderheid van de ambtenaren (51%) verwacht ook dat hier in 2016 verder op zal worden bezuinigd (grafiek 2 en 3). Daarnaast worden leefomgeving (beheer openbare ruimte, riolering) en hulp aan huis vaak genoemd.

Grafiek 2

Op welke taken gaat uw gemeente komend jaar (2016) bezuinigen? (meerdere antwoorden mogelijk)

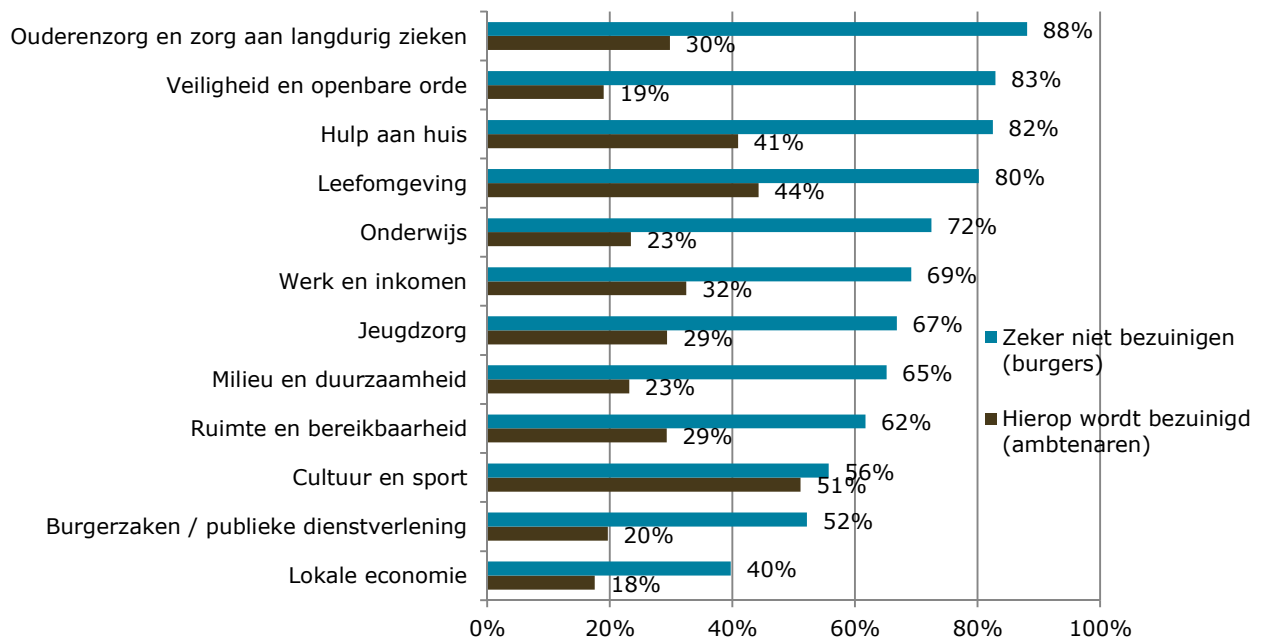

Grafiek 3

Burgers: Waarop mag uw gemeente komend jaar in uw ogen zeker niet bezuinigen?

Ambtenaren: Op welke taken gaat uw gemeente komend jaar (2016) bezuinigen?

Grafiek 4 geeft een indruk van de relatieve prioriteitenstelling van burgers, afgezet tegen het bezuinigingsbeleid voor 2016.¹ Als we de prioriteiten van burgers vergelijken met het bezuinigingsbeleid voor 2016 (zoals opgegeven door ambtenaren), valt op dat de bezuinigingen op de leefomgeving en de hulp aan huis verdergaan dan burgers zouden willen. Dit is weergegeven in de prioriteitenmatrix linksboven (grafiek 4). Daarnaast zouden burgers relatief meer willen bezuinigen op burgerzaken en de lokale economie ten opzichte van de andere beleidsterreinen. Het gaat hierbij om relatieve scores: ook op burgerzaken wil 52 procent van de burgers 'zeker niet' bezuinigen, tegen 40 procent bij de lokale economie (grafiek 3). De korting op het budget voor cultuur en sport lijkt in overeenstemming met hoe burgers zouden bezuinigen als zij het voor het zeggen hadden.

Grafiek 4

Relatieve prioriteitenstelling burgers versus bezuinigingsbeleid voor 2016 (genormaliseerde scores)²

¹ Zowel voor burgers als voor ambtenaren zijn de scores genormaliseerd (z-scores), zodat een indruk kan worden verkregen van de relatieve prioriteitenstelling.

² **Burgers:** Waarop mag uw gemeente komend jaar in uw ogen zeker niet bezuinigen? **Ambtenaren:** Op welke taken gaat uw gemeente komend jaar (2016) bezuinigen?

Driekwart van de burgers vindt dat de gemeente eerst moet snijden in de eigen – ambtelijke - organisatie, voordat er wordt bezuinigd op voorzieningen voor burgers (tabel 10). Van de ambtenaren is slechts een kwart het hier geheel of grotendeels mee eens. Ook zijn burgers wat sterker dan ambtenaren gekant tegen bezuinigingen die hulpbehoeftige ouderen treffen (84% wil hier niet op bezuinigen, tegen 60% van de ambtenaren).

Tabel 10

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over **uw eigen gemeente?** (% geheel/grotendeels mee eens)

	AMBTENAREN	BURGERS	VERSCHIL A-I
Mijn gemeente mag niet bezuinigen op voorzieningen voor ouderen die hulp nodig hebben.	60%	84%	-24%
Mijn gemeente moet eerst bezuinigen op de eigen organisatie (onder meer minder ambtenaren), voordat er op voorzieningen voor burgers wordt bezuinigd.	25%	75%	-49%
Mijn gemeente mag niet bezuinigen op voorzieningen voor jongeren die hulp nodig hebben.	57%	68%	-10%
Sportaccommodaties moeten kostendekkend zijn: mijn gemeente moet er geen geld bijleggen.	49%	53%	-4%
Ik denk dat we het grootste deel van de bezuinigingen in mijn gemeente nu gehad hebben.	29%	23%	7%

In tabel 11 zijn stellingen weergegeven die betrekking hebben op gemeenten in het algemeen. Ambtenaren en burgers zijn opvallend eensgezind in hun afkeer van financiële ondersteuning van betaald voetbalclubs door gemeenten. In beide groepen vinden acht op de tien personen dat gemeenten geen financiële ondersteuning moeten bieden aan betaald voetbalclubs. Burgers zijn pessimistischer dan ambtenaren ten aanzien van de kwaliteit van zorg, nu gemeenten hierin een belangrijke taak hebben gekregen. Circa 65 procent denkt dat het niveau van de zorg vermindert nu de verantwoordelijkheid bij de gemeenten ligt. Niettemin zijn ook vier op de tien ambtenaren dezelfde mening toegedaan.

Tabel 11

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over **gemeenten in het algemeen?** (% geheel/grotendeels mee eens)

	AMBTENAREN	BURGERS	VERSCHIL A-I
Gemeenten die een betaald voetbalclub in de eigen stad hebben, moeten deze niet financieel ondersteunen.	81%	80%	0%
Ik verwacht dat het niveau van de zorg uiteindelijk verslechtert nu de verantwoordelijkheid bij de gemeenten ligt.	40%	65%	-25%
Ik verwacht dat gemeenten extra moeten bezuinigen vanwege de nieuwe zorgtaken (voor jongeren, ouderen en mensen met arbeidsbeperking).	72%	58%	14%
Ik verwacht dat de overheid op termijn geld bespaart nu de zorgtaken door gemeenten worden uitgevoerd.	39%	36%	3%

4.4 Bezuinigen: kaasschaaf of volledig stoppen met enkele taken?

Aan ambtenaren en burgers zijn vier bezuinigingsmethoden voorgelegd (zie infokader). De eerste methode is de zogenoemde 'kaasschaaf', waarbij alle taken met ongeveer hetzelfde percentage worden gekort. Bij optie twee en drie worden kleinere voorzieningen beneden een bepaald bedrag of specifieke doelgroepen (zoals ouderen en jongeren) ontzien: zij worden met een lager percentage gekort. De laatste optie is om volledig te stoppen met enkele taken of voorzieningen.

Infokader

Bezuinigen kan op verschillende manieren. Wij leggen u vier manieren voor.

- A. **De 'kaasschaaf'-methode.** Dit houdt in dat een bezuiniging evenredig over alle taken wordt verdeeld. Elke taak wordt dan ongeveer met eenzelfde percentage gekort.
- B. **Op kleinere voorzieningen minder bezuinigen.** Dit houdt in dat op uitgavenposten beneden een bepaald bedrag een lager kortingspercentage wordt toegepast dan op voorzieningen en subsidies boven dat bedrag.
- C. **Op bepaalde doelgroepen minder bezuinigen.** Bij deze methode wordt op doelgroepen als ouderen, jongeren of gehandicapten minder bezuinigd. Dit houdt in dat op de voorzieningen en subsidies voor deze doelgroepen een lager kortingspercentage wordt toegepast dan op voorzieningen en subsidies die niet op deze doelgroepen zijn gericht.
- D. **Volledig stoppen met enkele taken en voorzieningen.** Een vierde methode is dat de gemeente stopt met het aanbieden van sommige taken en voorzieningen en met de subsidie voor bepaalde organisaties.

Wanneer zij moeten kiezen uit deze vier methoden, denkt 69 procent van de ambtenaren dat het meest doeltreffend³ wordt bezuinigd door volledig te stoppen met enkele taken en voorzieningen (tabel 12). Van de burgers denkt 35 procent dat dit de meest doeltreffende manier van bezuinigen is.

Tabel 12

Op welke manier wordt volgens u het meest doeltreffend bezuinigd? (%)

	AMBTENAREN	BURGERS	VERSCHIL A-I
De kaasschaafmethode	10%	17%	-7%
Op kleinere voorzieningen minder bezuinigen	3%	7%	-4%
Op bepaalde doelgroepen minder bezuinigen	14%	27%	-13%
Volledig stoppen met enkele taken en voorzieningen	69%	35%	34%
Weet niet / geen mening	4%	14%	-10%
TOTAAL	100%	100%	

³ 'Het meest doeltreffend' is in de vragenlijst omschreven als: hoe wordt op de makkelijkste manier het meest geld bezuinigd?

Niet alleen denken ambtenaren dat het volledig stoppen met enkele taken en voorzieningen de meest doeltreffende manier van bezuinigen is, zij vinden dit in ruime meerderheid (65%) ook de meest wenselijke manier (tabel 13). Burgers zijn relatief verdeeld: ongeveer een derde geeft de voorkeur aan het volledig stoppen met enkele taken, terwijl ook een derde graag minder wil bezuinigen op bepaalde doelgroepen.

Tabel 13

Welke manier van bezuinigen heeft uw voorkeur? (%)

	AMBTENAREN	BURGERS	VERSCHIL A-I
De kaasschaafmethode	9%	18%	-9%
Op kleinere voorzieningen minder bezuinigen	4%	8%	-4%
Op bepaalde doelgroepen minder bezuinigen	19%	32%	-13%
Volledig stoppen met enkele taken en voorzieningen	65%	32%	33%
Weet niet / geen mening	3%	11%	-7%
TOTAAL	100%	100%	

4.5 Bezuinigen versus inkomsten vergroten

Er zijn twee manieren waarop gemeenten een sluitende begroting kunnen krijgen: (1) *belastingverhoging*, waarmee de inkomsten worden verhoogd en (2) *bezuinigen*, hetgeen betekent dat er minder geld wordt uitgegeven aan voorzieningen.

Bij de ambtenaren is 30 procent voorstander van meer belasting heffen in plaats van bezuinigen, terwijl 41 procent tegen is (tabel 14). Onder burgers is deze verhouding 19 procent versus 55 procent. De bereidheid om de gemeentelijke belastingen te verhogen is onder ambtenaren dus groter dan onder burgers. Niettemin zijn er ook ambtenaren relatief meer tegenstanders dan voorstanders van belastingverhoging (als alternatief voor bezuinigingen).

Tabel 14

Stelling: Ik heb liever dat mijn gemeente de gemeentelijke belastingen/tarieven verhoogt in plaats van dat ze bezuinigt.

	AMBTENAREN	BURGERS	VERSCHIL A-I
Geheel mee eens	7%	2%	5%
Grotendeels mee eens	23%	17%	7%
Niet mee eens maar ook niet mee oneens	26%	24%	3%
Grotendeels mee oneens	23%	24%	-1%
Geheel mee oneens	18%	31%	-13%
Weet ik niet / geen mening	2%	2%	-1%
TOTAAL	100%	100%	

Stel dat de gemeente besluit om de gemeentelijke belastingen en/of tarieven te verhogen, hoe moet dit gestalte krijgen? Moeten de belastingen (zoals ozb en hondenbelasting) worden verhoogd of moeten de tarieven van voorzieningen (zoals het zwembad of parkeerterrein) omhoog? Of een combinatie van beide? Ambtenaren zijn in meerderheid (60%) voorstanders van een mix van belasting- en tariefverhoging (tabel 15). Bijna de helft van de burgers (48%) is hier ook voorstander van.

Tabel 15

Stel dat uw gemeente besluit tot een verhoging van de gemeentelijke belastingen en/of tarieven om inkomsten te vergroten, wat heeft dan uw voorkeur?

	AMBTENAREN	BURGERS	VERSCHIL A-I
Verhoging gemeentelijke belastingen (ozb, hondenbelasting, toeristenbelasting)	22%	21%	1%
Verhoging tarieven (toegangskaatjes zwembad, huur sporthal, parkeertarieven)	15%	20%	-5%
Combinatie van beiden	60%	48%	11%
Weet ik niet	3%	11%	-8%
TOTAAL	100%	100%	

4.6 Onroerendezaakbelasting (OZB)

Tabel 16

Hoeveel bent u per jaar kwijt aan onroerendezaakbelasting (OZB)?

(alleen burgers die huiseigenaar zijn)

	AANTAL	%	CUMULATIEF %
Minder dan 300 euro	129	8	8
300 – 599 euro	450	27	34
600 – 899 euro	440	26	60
800 – 1.199 euro	230	14	74
1.200 euro of meer	102	6	80
Weet ik niet / wil ik niet zeggen	343	20	100
TOTAAL	1694	100	

4.7 Verschuiving van rijksbelastingen naar gemeentebelastingen

Hoe kijken ambtenaren en burgers aan tegen een verschuiving van rijksbelastingen naar gemeentebelastingen? In de vragenlijst is het volgende infoblok getoond:

Infokader

Gemeenten hebben sinds dit jaar meer taken (jeugdzorg, ouderenzorg, etc.) en daarvoor krijgen ze van het Rijk ook meer geld. Dit geld wordt nu nog grotendeels via de algemene (rijks-)belastingen geheven.

Het kabinet overweegt gemeenten meer belastingen te laten heffen en de rijksbelastingen te verlagen. Burgers gaan op deze manier niet meer belasting betalen, maar ze betalen meer belasting aan hun gemeente en minder aan het Rijk.

Van de ambtenaren vindt de helft (51%) dit een (heel) goed idee, vier op de tien vinden het niet zo'n goed of een slecht idee. Sterke verdeeldheid dus.

Burgers zijn per saldo tegen een dergelijke verschuiving: een derde is hier voorstander van, bijna de helft (45%) vindt het niet zo goed tot slecht (tabel 17). Verder zien we dat burgers wat onverschilliger staan tegenover dit idee dan ambtenaren: 11 procent van de burgers kan het niet zoveel schelen of de gemeenten nu meer belastingen gaan heffen in plaats van het Rijk. Daarnaast weet ongeveer een tiende van de burgers het niet en nog eens een tiende heeft geen – uitgesproken – mening.

Tabel 17

Vindt u het een goed voorstel om gemeenten meer belastingen te laten heffen en de rijksbelastingen te verlagen?

	AMBTENAREN	BURGERS	VERSCHIL A-I
Heel goed	19%	5%	15%
Goed	32%	29%	3%
Niet zo goed	18%	21%	-3%
Slecht	22%	24%	-2%
Kan me niet zo veel schelen	4%	11%	-7%
Weet ik niet / geen mening	4%	11%	-6%
TOTAAL	100%	100%	

Onder burgers bestaat wat meer scepsis over de grotere rol van gemeenten in de belastingheffing dan onder ambtenaren (tabel 18). Zo heeft iets minder dan de helft van de burgers (48%) het vertrouwen dat gemeenten op een goede manier omgaan met het heffen van lokale belastingen, tegen 62% van de ambtenaren. De helft van de burgers (50%) vindt ook dat het beter is als het Rijk belastingen heft, tegen 37% van de ambtenaren. Ook zijn ambtenaren (65%) meer dan burgers (45%) ervan overtuigd dat het terecht is dat gemeenten meer mogelijkheden krijgen om belasting te heffen, nu zij meer taken hebben gekregen.

Tabel 18

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over dit voorstel? (% geheel/grotendeels mee eens)

	AMBTENAREN	BURGERS	VERSCHIL A-I
De verschuiving van belastingen maakt me niets uit, zolang ik netto hetzelfde blijf betalen.	52%	58%	-6%
Gezien de extra taken van de gemeenten is het terecht dat gemeenten meer mogelijkheden krijgen om lokale belastingen te heffen.	65%	45%	20%
Ik vertrouw erop dat mijn gemeente op een goede manier omgaat met het heffen van lokale belastingen.	62%	48%	14%
Door gemeenten meer belasting te laten heffen zal de lokale democratie een positieve impuls krijgen.	39%	24%	15%
Het is beter dat het Rijk de belastingen heft. Het Rijk kan bij de verdeling van het belastinggeld rekening houden met de behoeften van verschillende gemeenten.	37%	50%	-13%
Ik vind dat het Rijk beter omgaat met belastinggeld dan mijn gemeente.	15%	26%	-11%

4.8 Effecten van bezuinigingen

Ruim de helft van de ambtenaren denkt dat het openbaar groen, culturele voorzieningen en gemeenschappelijke voorzieningen als bibliotheken en buurthuizen zijn verslechterd in de afgelopen jaren (tabel 19). Burgers denken in iets minder mate dat deze voorzieningen zijn verslechterd. Aan de andere kant zien we dat 68 procent van de ambtenaren vindt dat de digitale dienstverlening via de gemeentelijke website is verbeterd. Van de burgers vindt 36 procent dat de digitale dienstverlening is verbeterd.

Tabel 19

Kunt u voor de onderstaande voorzieningen en diensten in uw gemeente aangeven of deze in de afgelopen jaren zijn verbeterd, verslechterd of gelijk gebleven?⁴

	A	I	A	I	A	I	A	I
	Verbeterd	Verbeterd	Verslechterd	Verslechterd	Gelijk gebleven	Gelijk gebleven	Weet niet	Weet niet
Openbaar groen	4%	9%	65%	47%	27%	39%	4%	5%
Culturele voorzieningen als muziekschool	3%	2%	61%	36%	24%	22%	12%	40%
Gemeenschappelijke voorzieningen als bibliotheken en buurthuizen	10%	7%	59%	51%	26%	28%	4%	14%
Wegen, fietspaden en trottoirs	11%	20%	47%	32%	38%	43%	3%	4%
Sportvoorzieningen als zwembaden en sportclubs	10%	6%	40%	34%	42%	35%	7%	25%
(Speel)voorzieningen voor kinderen en jongeren	8%	11%	37%	22%	44%	44%	11%	23%
Openingstijden van de publieksbalies (burgerzaken, publieke dienstverlening)	25%	10%	26%	27%	45%	42%	4%	21%
Afvalinzameling	26%	28%	11%	12%	59%	56%	5%	4%
Digitale dienstverlening via de gemeentelijke website	68%	36%	6%	6%	22%	34%	4%	24%
GEMIDDELDE	18%	14%	39%	30%	36%	38%	6%	18%

A = ambtenaar, I = inwoner

⁴ Rijpercentages per voorziening tellen voor beide groepen (ambtenaren en inwoners) op tot 100%.

Ruim vier op de tien ambtenaren (44%) en burgers (41%) vinden dat burgers niet actief worden betrokken bij de bezuinigingen (tabel 20). Ruim vier op de tien burgers (44%) zijn bereid om mee te denken over de bezuinigingen in hun gemeente. Ambtenaren en burgers zijn eensgezind in hun oordeel dat burgers betrokken mogen worden bij het bezuinigingsbeleid. Met de stelling "Het is beter dat burgers zich niet te veel bezighouden met waar op bezuinigd wordt, wethouders en ambtenaren kunnen dat beter" is 54% van de ambtenaren en 57% van de burgers het oneens.

Tabel 20

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen? (%)

	AMBTENAREN					BURGERS				
	mee eens	neutraal	mee oneens	WN / GM	Totaal	mee eens	neutraal	mee oneens	WN / GM	Totaal
In mijn gemeente worden burgers actief betrokken bij bezuinigingen.	29%	24%	44%	4%	100%	12%	25%	41%	22%	100%
Ik wil zelf graag meedenken over de bezuinigingen in mijn gemeente.	-	-	-	-	-	44%	29%	17%	10%	100%
Het is beter dat burgers zich niet te veel bezighouden met waar op bezuinigd wordt, wethouders en ambtenaren kunnen dat beter.	21%	23%	54%	2%	100%	17%	23%	57%	3%	100%
Ik heb veel vertrouwen in de manier waarop mijn gemeente wordt bestuurd.	-	-	-	-	-	22%	36%	37%	5%	100%

HOOFDSTUK

Onderzoeksverantwoording

5. Onderzoeksverantwoording

I&O Research voerde van donderdag 23 juli tot en met maandag 24 augustus 2015 een online onderzoek uit naar de standpunten van *burgers* en *ambtenaren* ten aanzien van het bezuinigingsbeleid in gemeenten.

Burgers van gemeenten zijn geselecteerd uit het I&O Research Panel. In totaal hebben in deze periode 2.192 Nederlanders deelgenomen aan het onderzoek. Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselecte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten geen vergoeding. De onderzoeksresultaten van burgers zijn na herweging op geslacht, leeftijd, regio en stemgedrag (TK 2012) representatief voor Nederlanders van 18 jaar en ouder, voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Dit is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard.

De selectie van *ambtenaren* heeft plaatsgevonden op basis van het adressenbestand dat door Binnenlands Bestuur is samengesteld. De primaire doelgroep zijn ambtenaren die bij een gemeente werkzaam zijn. Er hebben 1.373 gemeenteambtenaren deelgenomen aan het onderzoek. Daarnaast hebben 277 ambtenaren van andere (semi-)overheidsorganisaties, waaronder het Rijk, provincie, waterschappen en uitvoeringsorganisaties (ZBO's), de vragenlijst ingevuld. Er is op het databestand van ambtenaren geen weging toegepast. De steekproef geeft naar onze mening een goede afspiegeling van ambtenaren (lezers en volgers van Binnenlands Bestuur). Er is bijvoorbeeld sprake van een goede verdeling van ambtenaren naar gemeentegrootte.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het achtste marktonderzoekbureau van Nederland. In de publieke sector behoort I&O Research tot de top drie. Wij werken voor overheid, non-profit en profitorganisaties. I&O Research heeft vestigingen in Enschede, Hoorn en Nieuwegein.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001 en ISO 20252 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362 gecertificeerd. Dit is de norm voor online Access Panels.